

T A R İ H VESİKALARI

Sayı: 12

Nisan 1943

Cilt: II

MEHMED ALİ İSYANINDA, YARDIM TALEBİNDE BULUNMAK ÜZERE 1832 TARİHİNDE NAMIK PAŞA'NIN [1] HUSUSÎ ELÇİ OLARAK LONDRA'YA GÖNDERİLMESİ

Mısır meselesiyle Osmanlı İmparatorluğunun başına büyük ve tehlikeli bir gaile açan Kavalalı Mehmed Ali Paşa Mısır'a Fransızları buradan çıkarmak gayesile gönderilen ordu ile beraber, zabıt vekili olarak, gelmişti. Zekâ ve enerjisi sayesinde çevirdiği entrikalarla birçok velileri bertaraf ettikten sonra, 1805 senesinde Mısır Valisi oldu. Mehmed Ali bundan sonra bütün kuvvetiyle Mısır'ın yükselmesi için çalışmaya başladı; bir taraftan Mısır'ın varidatını 13,000 keseden 400,000 keseye çıkaracak derecede büyük iktisadî tedbirler alırken diğer taraftan bütün siyasî muvaffakiyetlerinin esasını teşkil eden modern bir ordu vücuda getirdi. Mehmed Ali bu orduyla Hicaz'da Vahâbîleri temizlemek, Mora'da Yunan isyanını bastırmak gibi Osmanlı İmparatorluğuna büyük hizmetler ifa ettiyse de, bunları Sultana karşı bir vazife hissiyle değil, sırf kendi menfaatini göz önünde tutarak yaptı: Hicaz'ı kurtardı, bu suretle islâm âleminde Sultandan ziyade nüfuz sahibi oldu; Yunan isyanında yaptığı yardımı da, ancak Mora eyaletinin ilâveten uhdesine tevcih edileceği vadi üzerine kabul etti. Fakat bu emelinin tahakkuk etmiyeceğini anladığı anda metbuundan hiçbir emir almıya lüzum görmeden, askerini Mora'dan çekti; kendisi için hiçbir fayda ummadığı 1828-29 Türk-Rus harbine, Padişahın emri olduğu halde, iştirak etmekten imtina etti. Osmanlı İmparatorluğu bu sırada çok âciz bir durumdaydı: 1826 da esas itibariyle yeniçerilerden müteşekkil olan ordusunu ilga etmiş; 1827 de Navarin faciasıyla donanması mahvedilmiş ve nihayet bu son Rus harbiyle de, vücuda getirdiği «Asakir-i Mensure-i Muhammediyye»nin esaslı bir surette teşkili için vakit bulamamış ve bu yeni ordunun da büyük bir kısmını bu harpte kaybetmişti. İmparatorluğun her köşesinde çıkan isyanlar dolayısıyla muntazam bir surette ne vergi ne de asker alınabiliyordu. İmparatorluğun bütün yükü Anadolu'nun birkaç vilâyetine yükletilmişti. Malî durumun acınacak bir vaziyette olmasından maada, Rusya'ya da bu harp neticesi büyük bir miktar tutan harp tazminatı verilmekteydi.

Avrupa'ya gelince, bu sırada, Fransa'da Temmuz isyanı patlamış ve bu isyan Fransa hudutlarından taşarak Belçika ve Polonya'ya sirayet etmişti. Henüz Fransa ihtilâlini ve Napolyon harplerini unutmıyan Avrupa devletlerinin gözü Fransa'ya dikilmiş, büyük bir heyecan içinde neticeyi beklemekteydi.

[1] Valilik, müşürlük, seraskerlik ve nazırlık gibi birçok büyük memuriyetlerde bulunan Namık Paşa 1832 (1248) ve 1834 (1250) tarihlerinde olmak üzere iki defa Londra'ya gönderildi. Birincisinde vazifesi İngiltere devletinden Mısır meselesi dolayısıyla yardım talebinde bulunmaktı. Neşrettiğimiz bu vesikaların sonuncusu, 13 numaralı, müstesna diğerleri bu muvakkat elçiliğe aittirler; ikincisinde ise daimî elçi olarak Londra'da kalmıştı. 13 numaralı vesika bu daimî elçiliği esnasında gönderdiği bir takrir olup Mısır meselesine aittir. Namık Paşa hakkında fazla malûmat için bak: Enver Ziya Karal, Namık Paşanın hal tercümesi, Tarih Vesikaları, c. II. sayı: 9, s. 220—228.

Türk Tarih Vesikaları

Mehmed Ali, Osmanlı İmparatorluğunun ve Avrupa'nın bu durumundan istifade ederek Suriye'yi, Mora'ya taviz olarak istedi; çünkü Yunanistan'ın istiklâli üzerine Mora'yı elde etmek ümidi tamamiyle kaybolmuştu. Mehmed Ali'nin bu arzusu reddedildi, kendisine mukabilinde her ne kadar Girit tevcih edildiyse de bununla iktifa etmedi ve Akkâ Valisi Abdullah Paşa ile kendi arasında çıkan bir ihtilâfı bahane ederek büyük bir orduyla Suriye üzerine yürüdü. Çok müstahkem bir mevki olan Akkâ'yı altı ay muhasaradan sonra zaptetti; Sultanın gönderdiği ordulardan birini 8 temmuz 1832 tarihinde Hums'da, diğerini 29 temmuzda Beylân'da bozarak Anadolu içlerine doğru ilerlemeye başladı.

Mahmud II. bu vaziyetten ürktü. Bir taraftan Reşid Mehmed Paşa'yı Başkumandan ve Sadrazam tayin ederek yeni bir ordunun tanzimine memur ettiği gibi, diğer taraftan Avrupa'dan yardım talebinde bulunmak zorunda kaldı. Bundan evvel İngiltere Elçisi Stratford Canby'ın vermiş olduğu ümide kapılarak bu yardımın İngiltere'den istenmesine karar verildi. Mehmed Namık Paşa bu gayeyle 1832 senesi son baharında Viyana ve Bari üzerinden, İngiltere Kralına yazılan hususî bir Name-i Humayunu hamilen Londra'ya gönderildi.

İngiltere'den yardım olarak 15 harp gemisi istenmekteydi. İngiltere hükümeti bu talebi «bazı ahval ve mülâhazat-ı azîme» dolayısıyla reddetmek mecburiyetinde olduğunu bildirdi. Bu menfi haber Londra'dan 1833 senesi kânunusanisinin başında geldi; halbuki 21 ilkkânun 1832 de Reşid Mehmed Paşa mağlûp ve esir edildiğinden Osmanlı İmparatorluğunun bekası tehlikeye düşmüştü. Bunun üzerine 3 sonkânunda hükümet ricalini toplayan Mahmud II. durumun vehametini izah ederek, ne yapılması icabettiğini sordu. İşte, Ruslar tarafından teklif edilen ve Hünkâr İskeleyi muahedesiyle 8 temmuz 1833 te neticelenen Rus yardım teklifi bu şartlar içinde ve ancak Londra'dan menfi cevap geldikten sonra, bu toplantıda kabul edilmişti.

Namık Paşa'nın bu memuriyeti, her ne kadar, müsbet bir neticeye varmadıysa da, büyük devletlerin dikkatleri Rus yardımına tevcih edildi ve bu suretle hem Mısır tehlikesine karşı Rus yardımından istifade edilmiş, hem de Rus yardımı Osmanlı İmparatorluğu için, daha az tehlikeli bir hale getirilmiş oldu.

Şinasi ALTUNDAĞ

Dil ve Tarih-Coğrafya
Fakültesi Doçentlerinden

Vesika — I. [1]

Kayimmakam Paşa'dan Padişaha Arz Tezkiresi

Şevketlü Kerametlü Mehabetlü Kudretlü Velini'metim Efendim Padişahım

Mukteza-yı irade-i seniyye-i mülûkâneleri üzere dünkü gün cuma namazından sonra Babîlilerinde Serasker Paşa ve Müşîr Pâşa ve ket-huda-yı çâkerî ve Reis Efendi kullariyle bir yere gelinerek Kapudan Paşa bendelerinin tahrirat-ı varidesi ve Mehmed Ali haininin Kapudan-ı müşârünileyhe meb'us kâğıdı beynimizde mahfiyyen mütalâa olunmuş ve bu hususa dair emr ü ferman-ı şahanelerini Müşîr Paşa bendeleri tebliğ etmiş olmağla vâkıâ meclây-ı hakayık-ı umûr olan mübarek zihn-i der-rak-i şahanelerine lâyh ve sânih olduğu vechile hain-i merkum inşâ'-Allâh karîben seyf-i cihangîr-i padişahanelerinin acısını duyacağında şübhe yoğise şimdiki halde henüz bir sıkı görmeyüb belki mağrur-ı istidrac olmuş iken böyle hava-yı tefer'unden (Fir'avnlık) vâdi-i tezellüle inmesi Sadrazamları kullarının ordu-yı hümayunlarına me'muriyetini ve maslâhata yeniden başlanub etraflı tutulduğunu istimaından veyahud İngilterelü ile tutulan usul-i ittifakîye vukufundan ve kâğıd-ı mezkûru İngiltere kapu-daniyle göndermesi dahi İngilterelü ile beyinleri muvafik olduğunu anlat-mak gibi şeytanetden neş'et eylemesi levayih-i halden müstedel ve belki İngiltere Elçisi Canning giderken İngiltere kapudanları vesatetiyle merku-mun bu hareketinin takbihine ve taraf-ı Saltanat-ı Seniyyelerine arz-ı iltica etmesine dair kendiliğinden bazı nasihat yollu haber göndermesin-den iktiza etmesi veyahud muharebe keyfiyetlerinden sonra Devlet-i Aliyyelerinin niyyet ve iradesi tahvil olub olmadığını anlamak için ağız araştırması dahi muhtemel olarak her vechile ise hakikî nedamet ve istîman demek olmadığı zâhir olub maamâfih bimennihi taalâ Sadrazam-ları kullarının ordu-yı hümayunlarına vusulüne kadar hain-i merkumun oyalandırılması tedabîr-i harbiye kabîlinden olacağından mâada sureta böyle yelkeni suya indirmesi frenklerin talim ve nasihatleriyle olması ihtimaline göre bu taraftan cevap-ı ye's verildiği halde frenklere, işte ben sizin dediğimize gitdim amma fâide vermedi, deyü kendüsini haklı çıkara-rarak tervîc-i mel'anete serrîşte edeceğine nazaran hem vakit kazanılmak ve hem bu makul mefâsidine meydan verilmemek için hakîmane bir cevap ile bir nevi' ümide düşürülmesi ve bu suretde çünkü merkum kâğıd-ı mezkûru Babîlilerine yazmayub Kapudan Paşa kullarına yazmış ve gûya Serasker Paşa bendeleriyle bil-iltifak tavassut etmesini tezkîr

[1] Başvekâlet Arşivi, sandık No. 72, sıra No. 20341.

eylemiş olduğundan merkuma verilecek cevab keenne Kapudan-ı müşarünileyhin tahriratına taraf-ı Seraskerîden cevabnâme olmak üzere yazılıb da Kapuadn-ı müşarünileyh bendeleri tarafından merkuma kâğıdınızı tahriratımızla Serasker Paşaya gönderdim, tarafımıza gelen cevabnâmesi aynıyle tarafınıza irsal olundu, deyü bir iki satır sadece bir mektub tahririyle cevabnâme-i mezkûru o mektubun içine koyup göndermesi eblâğ olacağından keyfiyet böylece Serasker bendeleri tarafından Kapudan-ı müşarünileyhe başkaca mektub tahririyle iş'ar olunması ve olvec-hile kethuda-yı çâkerî kullarının kaleme aldığı müsvedde manzûr-ı meâlî-mevfur-ı mülûkâneleri buyurulmak için arz u takdim kılınmış olmağla sebki-siyâkı muvafık-ı İrade-i Seniyye-i Şahaneleri buyurulur ise gerek cevabnâme-i mezkûr ve gerek bervech-i muharrer Serasker Paşa bendeleri tarafınean Kapudan-ı müşarünileyhe başkaca yazılacak mektub Reis Efendi kullarına yazdırılarak irsal olunacağı ve İngiltere ve Fransa gemilerinin donanma-yı hümayundan ayrılmadığına dair Kapudan Paşa kullarının iş'aratı vâkia cay-i dikkat olub ancak nezd-i meâlî-vefd-i şahanelerinde müstağni-i beyan olduğu vechile İngilterelü tarafından tasavvur olunan ianete izhar-ı muvafakatle on-on beş gemi verilecek olduğu halde elbette bu sefinelerini dahi donanma-yı hümayun maiyetine ta'yîn edeceğinden ol halde dahi yani İngilterelünün Devlet-i Aliyyelerine muvafakati takdirinde Fransalu tarafından hâin-i merkuma berren ve bahren ianeye cesaret olunamayacağı derkâr olduğundan asl-ı maslâhat İngilterelünün celbi sureti olarak eğerçi İngiltere Elçisi Canning'in beş on güne kadar Londra'ya vusûliyle bu taraftaki lisan gibi dilhâh-ı âlîyi tervice çalışması me'mûl ve Maslâhatgüzar Mavroyani'nin dahi Londra'ya me'muriyetle bu husus için ana dahi talimat irsali musammem ise de mübarek hatır-ı melekût-menâzır-ı mülûkûnelerine mütebadir olduğu vechile bu madde için bu taraftan Londra'ya mahsusca bir me'mur irsalinde başkaca te'sir ve menfaat mülâhâzası derkâr olduğuna ve Namık Paşa bendeleri hem lisan âşına ve hem söz anlar kulları olub askerîden bulunmasında dahi kat'iiyen bir gûna beis olmayarak Avrupa'da bu misillü mesalih-i politikeyyede ceneraller istihdam oluna geldiğine nazaran taraf-ı eşref-i şahanelerinden İngiltere Kırâhna bir Nâme-i mahsus tahrir ve Paşa-yı mumaileyh bendelerine iâtizası vechile talimname verilerek Nâmer-eslik me'muriyetiyle ba's ü tesyir olunması münâsib mütalâa olunmuş olmağla bu hususda dahi ne vechile İrade-i Seniyye-i mülûkâneleri müteallik buyurulur ise mükteza-yı münifi icrasına ibtidar ve suret-i hal Kapudan-ı müşarünileyh bendelerinin dahi malûmu olmak için iş'ar kılınacağı muhat-ı ilm-i âlileri buyuruldukda emr ü ferman Şevketlü Kerametlü Mehâbetlü Kudretlü Velînimetim Efendim Padişahım Hazretlerinindir.

(1832)

Bu Arz Tezkiresine dair Hatt-ı Hümayun

Kayimmakam Paşa,

İşbu tahririn ve Serasker Paşa tarafından Kapudan Paşaya yazılacak cevabnâme müsveddesi manzur ve mealleri malûm-ı hümayunum olmuştur. Vâkia mersum Mavroyani'den başka bu taraftan Londra'ya bir me'murun gönderilmesini ba'zı mütalâaya mebni emr ü irade etmiş isem de bu da bir cay-i dikkat olunacak maddeden oluyor. Gerek bu maddeye dair ve gerek canib-i Seraskeriye Kapudan-ı müşarünileyhe yazılacak mektubun suretine mütedair ba'zı şeyler hatır-i hümayunumuza mütebadir olmaktadır ve bu madde için Müşîr-i hâssamız Ahmed Paşayı tekrâr tarafına gönderecek idim, ancak müşarünileyhin mizacsızlığı mâni olduğundan ikindiden sonra ya kethudanı veyahud Reisi canib-i müşarünileyhe gönderüb bu bâbda olan tafsil-i irâde-i şahanemi müşarünileyhin tahrir ve ifadesinden anlayub tarafına ve canib-i seraskeriye öylece tahrir ve ifade eylesün.

(1832)

Vesika - II. [1]

Namık Paşa için kaleme alınan talimatname

Velînimeti olan Devlet-i Aliyyeye isyan şekavet-i fazîhasını mürte-kib olan Mısır Valisi sabık Mehmed Ali nâm nemek-be-harâmın ref'i gaile-i bâğiyanesiyçün taraf-ı şeriat-ı garradan verilen fetavâ-yı şerife mucebince berren ve bahren tedarükât-ı kuvviye icra olunması ve olun-makda ise de şakî-i merkumun medar-ı itimadı olan kuvve-i bahriyenin evveleminde ibtali lâzime-i maslâhatdan olmak hasebiyle mukaddemce Dersaadetde bulunan İngiltere Sefir-i mahsus Canning cenabıyla bu babda müzakere-i mahremane cereyan ederek fezlekesinde bâğ-ı mer-kumun ber-minval-i muharrer kuvve-i bahriyesinin kesr ü ibtaliyçün ma-sârif-i vâkıası taraf-ı Devlet-i Aliyyeden verilmek ve bundan başka menafi-i müteakabile mselesi dahi bu tarafta me'murin-i Devlet-i Aliyye ile İngiltere sefaret-i beyninde söylenmek üzere devlet-i müşarünileyha ta-rafından on beş kıt'a cenk seffinesinin donanma-yi hümayun-ı şahaneye ilâve ve ilhakı ve Mısır gemilerinde müstahdem Adalıların celb ü tefri-ki maddeleri Sefir-i mumailiyhe ifade olunmuş ve ol dahi hayırhahlığı muktezası üzere Londra'ya vüsulünde bu husus-ı mahsusun tervecine sa'y edeceğini beyan ile memnunen ve mükremen avdet etmiş ve beyn-ed-devlêteyn derkâr olan menn ü musafat-ı kâmileye nazaran bu

[1] Başvekâlet Arşivi, sandık No. 79, sıra No. 20339.

madde-i hayriyenin kuvveden fi'le ihracı meczum bulunmuş ise de ازدين ناهiyeleriyle غلوص pişgâhında kâin adalar maddesinin tesviyesiyçün bu def'a Londra'ya Baç maslahat-güzarı Mavroyani dahi Paşa-yi mumaileyhe verilen talimatnâme suretinde malûm olacağı vechile işbu madde-i mühimmeye dahi başkaca me'mur kılınmış ve bu hususun sür'at-i istihsal ve icrası ehem ve elzem olmak hasebiyle Paşa-yi mumaileyhe dahi nâme-i mahsus ile taraf-ı eşref-i Hazret-i Şahaneden bu hususun sür'at-i husuliyçün Londra'ya ta'yin buyurulmuş beyn-ed-devleteyn derkâr olan hubb ü müvalâta riayeten ve betahsis Nâme-i Hümayun-ı şahaneye hürmeten bu maddenin husul-pezîr olacağı me'mûl ve meczum olduğu misillü frenklerin malûm ve mazbut olan mizac ve mişvarlarına ve husu-siyle İngilterelünün bir müddetdenberü Fransalu ile müttehidane davranışlarına ve Fransalu ise ba'zı emmarelere göre şakî-i merkuma tarafdar gibi görüldüğüne nazaran şimdi İngiltere devleti şâyed böyle açıktan açığa bu madde zımında cenk sefineleri vermesi dahi müsteb'ad olmak Paşa-yi mumaileyhe böyle taraf-ı şahaneden me'muriyet-i müstakille ile gidecek olduğundan esbab-ı meşruhadan dolayı bir şey' istihsal edemiyerek tehî avdet lâzımgelür ise de bu suret-i şe'ni müstelzim evvel be-evvel şu istenilen cenk sefayini maddesinin istihsaline nihayet mertebe sa'y u ikdam ve taallül ve itizara dair verecekleri ecvibenin hakîmane cerh ve reddiyle ilzamlarına ihtimam ederek nihayet-ün-nihaye bu maksudun adem-i husulü takdirinde Paşa-yi mumaileyhin tehî avdetiyle Devlet-i Aliyyeye bir gûna nakısai mucib olmamak ve hem de beyn-el-enami vel-ağyâr semeresi meşhud olmak için sair ba'zı maddelerin dahi istihsali mutalâa ve icra olunması lâzimededen bulunmak hasebiyle Paşa-yi mumaileyhe bimennihi taalâ Londra'ya vusulünde şu vechile ifa-yi me'muriyetine mübaşeret ede ki kendüsünün lisan-âşına olması ci-hetiyle pek de âhar vasıtasıyla ve tercümana ihtiyacı olmayacağından ibtida kündüsi mumaileyh Canning ile görüşüb zikrolunan sefayin maddesine dair olan me'muriyetinin istihsal ve icrası suretini müzakere ederek ve şâyed mumaileyh Londra'da bulunmazsa suret-i me'muriyetini iktiza eden İngiltere vükelâsına beyan ve ifade ve yedinde olan Nâme-i Hümayun-ı şahanenin Haşmetlü İngiltere Kırallı tarafına i'tası ne vechile olmak münasib ise öylece i'ta ve irae birle şu madde-i mühimmenin istihsal ve icrasına derece-i gayetde ikdam ve gayret eyliye ve Maslahatgüzar-ı mersum ol tarafa varmış bulunur ise beyinlerinde bigânelik sureti olmamak üzere anıla dahi görüşüb söyleşerek İngiltere devleti tarafına îrad olunacak ifadatda ikisinin lisanı müttehid olmak suretlerine himmet oluna ve ber-vech-i bâlâ esbab-ı meşruhadan dolayı şâyed İngiltere devleti bu vechile sefayin itasında bazı

güne dostane itizar edüb de nihayet-ün-nihaye bu maddenin husulü mümkün olamayacağını teyakkun eder ise işte ol halde ber-minval-i muharrer haricdeki belli olmamak için derece-i saniyede donanma-yı hümayûnda istihdam için canib-i hazret-i seraskeriden kendüsine verilecek defter mantukunca ol tarafdán mahiyelü bazı topçu ve ofical [1] ve gab-yar [2] gibi neferatın celb ü istihsali suretine dahi mesağ-ı memuriyeti olduğunu beyan ve bunların suret-i idare ve kemiyet ve maaş ve mahiyelerini söyleşüb kat'edrek kararlaştırub donanma-yı hümayûna sevk u irsalleri esbabının tanzim ve icrasına dikkat eyliye Lâkin işbu suret asl-ı badi-i memuriyet-i müstakillesi olan sefayin maddesine haylûlet etmemek için evvel emirde iane-i sefain maddesinin icra ve adem-i istihkali lâyikiyle anlamaksızın işbu neferat maddesine izhar-ı rıza olunacağı suretinin teraşşuh etmesine itina eyliye.

Ber-minval-i muharrer evvel emirde akd-i ittifak hususu irad olunub uymadığı takdirde neferat-ı bahriye istenilecek ise de Avrupalu'nun keenne muhakkikane suretle sefk-i dima' kaziyesinden müctenib göründüklerine göre Mehmed Ali habîsi istîmam eylediği halde afvi uyub uymıyacağını İngiltere vükelâsı sual ederler ve yahud habîs-i merkumun İngilterelü tarafından üzerine olacak harekât-ı harbiye istîmanı mertebesine kadar olmak suretiyle şart kılınmasını teklif ve ısrar edecek olurlar ve buna bir söz verilmedikçe maslâhatın ilerüsi işlemeyeceği anlaşılır ise ol vakit verilecek cevabda merkumun şu hareket ve isyanına nazaran velev ki istîman etse bile hakkında afv-i âli erzan buyrulması bundan böyle vakten bivaktin şimdiki şu hareket-i bâğiyâneye tekrar mütecasir ve fırsat-yâb olması merkezine tenzile mütevakkıf ve muhtac olduğundan bu takdirce evvelâ harb ve cenk için yaptığı sefayin ve asakir ve edevat-ı harbiye kâmilen Devlet-i Aliyye'nin olarak ba'd-ez-ân بعد از آن kendüsi sair vülât ve mutasarrıfın gibi fakat icra-yı hükûmetle hudud-ı vezareti kat'â tecavüz etmemek ve memalik-i mahrusa-i şahane cârî olan kâffe-i nizam ve usul oralarda dahi icra olunmak ve İskenderiye kalesi ve kılâ'-ı saire mukaddemelerde dahi olduğu vechile canib-i Saltanat-ı Saniyyeden mansûb muhafızın yed-i hıfzında bulunmak misillü bazı şerait-i lâzime irad olunub ve şâyed herifin kendüsünden sora oğlu olacak leîmin Vali olması tezekkür olunur ise ol suretlere dahi kat'â yanaşılmayub nihayet-i kelâmda merkum bizzat hâk-i pay-ı Devlet-i Aliyyeye dahalet ve istîman ile hakkında afv u merhamet-i şahaneyi istid'a eylediği halde bu şerait ile afv-i âli mümkün ve illâ âhar suretlerle ve gerek âharın tavassut ve iltiması ile kabul ve cevaza karîn

[1] Subay

[2] Bahriye eri

olabilür şey olmadığını beyan ve ifham birle önlerini kesdirüb asıl matlûb olan hususatın hüsn-i tesviyesine mübaderet ve bir de çünki habîs-i merkum fettân ve desîse-kâr olarak Avruva'nın her bir yerinde âdemleri bulunması ve al-el-husus Fransalunun sahâbet-i hafiyesini meydana çıkarmak İngilterelüyü ele almaklıkla hasıl olacağını bildiğinden İngilterelü hakkında başkaca politika kullanması melhuz ve Londra dahi bu misillü maslâhatların merkezi olmak hasebiyle daima taharri-i ahvale dikkat ederek habîs-i merkumun ibtal-i fesadatına uslûb-ı hakîmane ile itina ve hizmet eyliye.

(1832)

Vesika — III. [1]

Namık Paşa tarafından 2 mart tarihinde İngiltere Devleti Hariciye (Umûr-ı Ecnebiye) Nâzırına verilen fıransızca tahririn tercümesi

Taraf-ı Devlet-i Aliyyeden Haşmetlü İngiltere Kırallı cenabları nezdine ba's ü risaletle şeref-yâb olduğum halde uhdeme ihalesine inayet buyrulan talimat Cezayir maslâhatını İngiltere devletinin nazar-ı dikkatine havale etmek ve bu babda iltizam-ı hayır-hahane ve himmet-i dostanesini iltimas eylemek iradesini dahi şamil ve mutazammın olarak Fransa devleti Cezayir Dayısının Cezayir'de mukim Konsolosu hakkında irtikâb etmiş oldu hakaret muamele-i nâ-makulesinden dolayı ahz-ı intikam için Cezayir memleketi üzerine asker sevk ve Cezayir Dayısını esir ve hazîne-i mahsusası ve memleket hazînesini ahzetmiş ve askerine Cezayir'i zabtettirmiş ve Cezayir Dayısından ahz-i intikam-ı aleniden sonra dahi olvehile asker sevkinden maksad-ı âhar olmadığına ve Cezayir toprağının tahliyesi ve metbû'-ı hakikîsine reddi bilâ nizâ' ve mingayri itiraz teâkub edeceğine dair Dersaadetde ikamet eden Elçisi vasıtasıyla gerek şifahen ve gerek tahriren teminat-ı vaz'ıye itasından hâli olmamıştır. Londra'daki me'muriyetim İngiltere devletinin himmetiyle ârzü-kerde olan neticeyi teyemmünen istihsal ederek İngiltere devleti taraf-ı Devlet-i Aliyyeye olan dostluğuna dair ve Devlet-i Aliyyenin tamamiyet ve sadet-i hali iltizamına mütedair ve bu hususda dahi delâil-i mübheme (?) ve mutmainne izhar etmiş olduğundan işbu teminatı taraf-ı Devlet-i Aliyyeye liecl-it-tebliğ derhal avdet etmeliği vazife-i zimmet addeylediğime binaen İngiltereden kabl-el-azîme Cezayir'e dair bazı mütalââtın Umûr-ı Ecnebiye Nâzırına cenablarına beyanına ibtidar eylemişimdir. Şöyle ki Cezayir

[1] Başvekûlet Arşivi, sandık No. 280, sıra No. sı yok.

yir memleketi Saltanat-ı Seniyyenin memâlik-i mahrusası ecza-yı mükemmesinden ve hükm ü idaresi Devlet-i Aliyyeye muvkuf ve müteallik olan memalikten olup ve me'murîn-i Devlet-i Aliyye tarafından bihakkin aleyhlerine hükm ile daima men' ü muahazeleri mümkün olmıyan korsan sefinelerinin Akdenizde harekât-ı nâ-mardıyyeleri cihetiyle bazan ticaretlerine taaddi ve tasallût olunan Düvel-i Mütelhâbbe zikrolunan Mağrib korsanlarının o makule taadiyatından dolayı ıhkak-ı hakda müsamahayı tevciz buyurmıyan Devlet-i Aliyye canibinden metbû-ı hakikî olmak hasebiyle her bâr tazmin taleb edegelmışlerdir Ve Devlet-i Aliyyenin Mağrib ocaklarında hukukunun istimali şekk ü şübhedden âri idi. Devlet-i Aliyye tebeasının refah ve saadet-i hali zımında memalîk-i mahrusasında nizam-ı kâmilenin icrasına himmet ve ikdamında devletin merkezinden baîd olan memalîk-i mezkûrenin lâzımgelen nizam ve intizamı istihsali dahi daima matlûb ve mültezemi olup eğerçi Mağrip ocaklarının daire-i itâatden harice tecavüz eden ashab-ı kabahti haklarında te'dibat-ı lâzimenin icrası ekseriya mümkün olamamış ise de el-haletu hazihi memalîk-i mahrusada müceddid-i nizam-ı mülkiye olan Zat-ı Hazret-i Şahanenin menâkıb-i seniyyelerine şayan olan me'nusiyet ve hazaret-i ahali-perverî usulü idhal buyrulmuş olduğundan zikrolunan ocaklarda dahi sair memalîk-i mahrusa misillü ber mucib-i ahkâm-ı şer'ıye nizam ve intizamın vaz'u icra buyurulacağından şübhe yokdur ve Fransa devleti metbû-ı kakikî olan Zat-ı Hazret-i Şahanenin hukuk-ı hükümdaranesine mugayir askerinin Cezayir'de yerleşmesi kâffe-i kukuk-ı hükkâm-ı meşrua ve hukuk-ı milele dahi münafi olduğunu bilse gerekdir Devlet-i Aliyye Cezayir memleketinde olan hukuk-ı mülkiyesinden hiçbir vakitte vazgeçmiyerek memleket-i mezkûre memalîk-i mahrusanın ecza-yı mükemmesinden olmağla Fransa devleti hakkaniyeti muktezasınca Cezayir'in zabtından keff-ı yed edeceğını İngiltere devleti dahi mecbul olduğu rüşd-i hikmeti üzere Devlet-i Aliyyenin kendü memalîk-i mahrusasında diğer devletlere haricden ahali nakl ve iskân etmesi ve hukuk-ı hükümdarîsine münafi icra-yı hükümet eylemesine aslâ tahammül edemeyeceğini hisseyliyeceği me'mûl-i âlidir Saltanat ı seniyye ile İngiltere devleti beyninde cereyanı lâzimededen olan rabita-i vifak ve muhâdenete nazaran ve Devlet-i Aliyyenin iradat-ı seniyyesine imtisalen işbu tahrir ile Umûr-ı Ecnebiye Nâzırı Lord Palmerston cenablarına bu vechile ilân ile zaten derkâr olan fart-ı riayeti-mizin kabulü ricasına ibtidar eylemişizdir deyü muharrerdir.

(2. III. 1833)

Vesika IV. [1]

**İngiltere Kralı William'dan Mahmud II. ye yazılan tahriratın
tercümesi**

23 şubat [2]

Şevketlü kudretlü devlet-i şarkıyye padişahı Sultan Mahmud-ı Sani
Hazretleri

Mehmed Ali'nin muahharan zuhûra gelen muamelâtını ve itâate icbar zımnında bil-ittifak hareket olunmak üzere malûm-ül-mikdar cenk sefainiyle muâvenet-i bahriye iltimasını mutazammın irsal buyurulan Nâme-i Hümayun-ı şahanelerini devletim tarafına me'muriyet-i mahsusa ile ba's ü ta'yinine himmet buyurulan Namık Paşa yediyle ahzylemişimdir. Zikrolunan Nâme-i Hümayunlarını ledel-ahz Mehmed Ali'nin ruhsat ve nüfuz-ı tâbiyesini ahzylediği ve kendüsi ve hanesini eltaf-ı şahaneleri âsâr-ı vâzıhasiyle müstağrak eden metbûu tarafına lâzımgelen şeyi bu vechile ferâmûş etmesinden dolayı efkâr-ı kemal-i teessüfümün adem-i izharı bana mümkün olmamış ve iltimas-ı mezkûru meveddet ve riayet-i şahane hulûlüne dair cezm ve yakîn-i padişahanelerine delil-i kavî ve hoşnodî addeylemişimdir. İltimas-ı mezkûre tarafımdan ve devletim tarafından kemal-i derece riayet alunmbş olduğuna dair taraf-ı şahanelerini te'min etmecliğime hacet yokdur. Zaten hasıl olan gazab ü infialim iltimas-ı şahanelerine muvafakatimi müeddi olurdu lâkin müteessifane ilâve ederim ki itimad-ı hümayunları me'mulüm olan bazı ahval ve mülâhazât-ı azîme eebebiyle el-haletü hazîhi mültemes-i padişahîleî olan muavenet-i mahsusayı i'tâdan memnû olmuşumdur Bu babda ittihazına mecbur olduğum karar her nekadar böyle ise de maamafih i'timad-ı hümayunlarını reca ederim ki işbu karar şark semtinde zuhûra gelen vekayie dair kayıtsızlıktan nâşi olmayub bilâkis İngiltere devletiyle Devlet-i Aliyye bey-ninde ittihazı müstelzem olan muhâdenet-i kadîmeye bil-memnuniye nazar ederek ve alel-husus taraf-ı şahanelerine olan riayet-i zatiyemi tahattur eyliyerek memalik-i şahanelerinin tamamıyet-i muhafazasının ehemmiyeti meczum olmağın menâfi-i şahanelerine gayet müfid olabilecek mesai-i cemilemin ianetini arz-ı ikdam etmişimdir Taraf-ı şahanelerinden muahharan Halil Paşa'nın yoldan sapmış olan Mehmed Ali'ye daire-i itâate duhule vesile-i uhra zımnında muhabere-i zatiye için Mısır'a

[1] Başvekâlet Arşivi, sandık No. 73, sıra No. 20392.

Bu vesikanın Fransızca aslı Hariciye arşivi, 614 numaralı Mısır dosyasındadır.

[2] Esas vesikanın tarihi 7 marttır. Aradaki 12 gün fark, rumî ve milâdî seneleri arasındaki farktan ileri geliyor.

irsalî münasib görülmüş olduğundan işbu muhaberede İngiltere'nin ianetini ifa ederek ahval-i haliyede arz edebileceğim muavenet-i kâmileyi taraf-ı şahanelerine i'ta etmiş olacağım gibi görünmüştür Binaenaleyh mukaddema Amerika'da Kolombiya Cumhuriyeti nezdinde Maslâhatgüzarım olan Kolonel Campbell'i bu husus için Mısır'a irsal ile maksad-ı me'muriyetini gerek Mehmed Ali'nin kendüye ve gerek murahhas-ı şahanelerine ifade etmek ve metâlib-i şahanelerini ikmal edecek tanzimata İngiltere'nin nüfuzunu icra eylemek üzere kendüye tenbih olunmuştur Eğer Kolonel Campbell'in mesaisinin böyle bir netice-i mergubeye mûsiliyeti olur ise kemal-i mahzuziyeti mucib olub lâkin eğer zat-ı hümayunlarının Mehmed Ali ile mübaşerete râğbet buyurdıkları muhabere fesholunur ve eğer Mehmed Ali taraf-ı şahanelerine a'mâl-i âsiyânesini temdid etmek kasdında olduğunu ilân ederse Devlet-i Aliyyenin tamamîyeti muhafazasına ehemmiyet-i azîme rabtâylediğimi ve cism-i devletin tecezzisine bir vechile müsamaha edemiyeceğimi Mehmed Ali'ye ketmetmiyerek pek şedid ibarât ile beyan etmek üzere Kolonel Campbell'e tenbih etmişimdir İşbu hareket-i vakiâm taraf-ı şahanelerine müeddi-i mahzûziyet olacağı ve zat-ı hümayunları saadet-i hal ve ikbal-i şahaneleri ve memalik-i mahrusalarının tamamîyet ve asayişî hususlarında kemal-i dikkat ve iltizamıma delil-i gayr-i mübhem müşahede buyuracakları zannındayım Namık Paşa'nın taraf-ı şahanelerine avdeti işbu Nâmenin isaline vesile olmuştur ve Paşa-yı mumaileyhin devletim tarafından kabulünden hasıl olan mahzuziyetimi avdetinde taraf-ı şahanelerine beyanında kusur edemem Paşa-yı mumaileyhin uhdesine ihale buyurulan me'muriyet-i mühimmesi esnasında kullandığı lisan ve mesleki hakkında istihsan-ı riayetimi istilzam etmiş ve bu babda intihab-ı hümayunlarını tasdik eylemiş olduğu beyanı hulûs-ı riayetimin te'yidine ni'm-el-vesîle ittihaz olunmuştur deyü muharrerdir.

(1833)

{Arkası var}